

Ulla-Kirsikka Vainio
Arkkitehtitoimisto Ark.i Oy

Ranta-Tampellan turvallisuuslausunto

Yleistä

Ranta-Tampella sijaitsee keskeisellä paikalla, Tampereen keskustan pohjoisreunalla, Näsijärven rannassa ja Tammerkosken suulla. Se muodostaa tärkeän kaupunkirakenteellisen ja toiminnallisen laajentumisalueen keskustalle.

Ranta-Tampellan asuinympäristön turvallisuuslausunnossa keskitytään julkisiin paikkoihin, joissa ihmiset kulkevat, kävelyreitteihin, alueen autopaikkoihin, puistoalueisiin sekä alueen yleiseen laatuun, jolla on vaikutusta koettuun turvallisuuteen.

Tässä turvallisuuslausunnossa keskitytään lähinnä asioihin joilla on merkitystä ihmisten kokeman turvallisuudentunteen ja rikoksia ehkäisevän ympäristön kannalta. Turvallisuudella ei tarkoiteta tässä teknistä turvallisuutta, liikenne- tai paloturvallisuutta.

Yleistä turvallisuussuunnittelusta

Arkkitehtuurin ja rikollisuuden välillä ei ole välitöntä syy-seuraussuhdetta. Arkkitehtuuri luo edellytykset ihmisten välisille suhteille ja toiminnalle, mikä omalta osaltaan voi ehkäistä rikoksia.

Turvallisuus voidaan jakaa karkeasti kahteen osa-alueeseen, objektiiviseen ja subjektiiviseen turvallisuuteen. Objektiivinen turvallisuus ymmärretään yleensä rikostilastoina, datana. Sitä voidaan arvioida rikos- ja häiriöilmoitusten ja uhritutkimusten avulla. Rakennetulla ympäristöllä voidaan vaikuttaa erityisesti ns. arkirikollisuuteen (perinteinen omaisuus- ja väkivaltarikollisuus).

Subjektiivinen turvallisuus on taas ihmisen oma, subjektiivinen käsitys turvallisuudesta. Sillä on erityinen merkitys siihen, kuinka runsaasti aluetta/paikkaa käytetään. Subjektiivista turvallisuutta on mahdotonta alueellisesti mitata absoluuttisesti, mutta sitä voidaan arvioida mm. turvallisuuskyselyillä tai haastatteluilla tai ns. turvallisuuskävelyillä.

Oscar Newman on esittänyt useita keinoja turvallisen ympäristön luomiseksi. Julkisessa tilassa näitä voidaan soveltaa muun muassa :

- 1) Valvottavuuden lisääminen suunnittelun avulla. Tähän päästään, kun alueet rakennetaan toiminnallisesti monipuolisiksi ja kun alueella asuu asukkaita eri sosiaali- ja ikäryhmistä. Lisäksi voidaan tukea sellaisia rakenteellisia ratkaisuja, jotka auttavat asukkaita tarkkailemaan aluettaan satunnaisesti tai jatkuvasti.
- 2) Rakennetun ympäristön jäsentäminen erilaisiksi alueellista hallintaa ja vastuuta ilmentäviksi tiloiksi. Tätä tukee laajojen alueiden jako pienempiin, omaleimaisiin yksiköihin
- 3) Ympäristön rakentaminen kokonaisuudessaan omaleimaiseksi, helposti samaistuttaviksi paikoiksi ja rakennuksiksi. Ympäristön tulisi herättää asukkaissa mielikuvia omasta, turvallisesta alueesta.

Rikoksia suosivien tilanteiden ennaltaehkäisyssä on esitetty kaksi näkökulmaa: kohdesuuntautunut malli ja CPTED-malli.

Kohdesuuntautunut malli on kohteen suojaamista teknisin laittein ja toimenpitein. Tällaisia ovat esimerkiksi valvontakamerat, ikkunoiden eteen asennettavat rautaristikot, aseistetut vartijat, liikkumisen rajoittaminen, muurit ja aidat.

CPTED-mallissa (crime prevention through environmental design) pääidea on, että fyysisen ympäristön suunnittelulla voidaan vähentää rikosten esiintymistiheyttä ja rikoksen pelkoa. Samalla parannetaan turvallisuuden kokemusta. Mallissa huomioidaan erityisesti miten, missä ja milloin ihmiset liikkuvat. Keskeistä on myös se, miten jo rakennetun ympäristön suunnitteluprosessissa voidaan ennaltaehkäistä potentiaalisten rikostilanteiden syntyä. Malli soveltuu hyvin pienten, paikallisten osa-alueiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi kortteli tai asuinalue.

Esimerkiksi Tanskassa on vuodesta 1985 lähtien panostettu kaupunkilähiöiden ja asuinalueiden ympäristöjen turvallisuussuunnitteluun, ja tulokset ovat olleet lupaavia. Rikokset ovat kohdealueilla laskeneet jopa neljäkymmentä prosenttia, vaikka investoinnit ovat olleet vaatimattomia. Turvallisuutta ovat parantaneet useat seikat: Graffitit siistitään ja ilkivallan jäljet korjataan nopeasti. Turvallisemman ympäristön suunnittelun ja toteutuksen ansiosta luonnollinen valvonta on tehokkaampaa, minkä seurauksena väkivallanteot, vandalismi ja murrot ovat vähentyneet.

Ranta-Tampellan turvallisuusanalyysi

Alueen turvallisuusanalyysissä painotetaan subjektiivisen turvallisuuden merkitystä. Ihmisten kokema turvallisuuden tunne on keskeinen elementti siinä päätöksentekoprosessissa kuinka henkilö valitsee liikkua asuinalueella.

keskeisiä teemoja ovat:

- Mitkä seikat/asiat parantavat sosiaalista valvontaa alueella?
- Mitkä seikat luovat turvallisuuden tunnetta alueella?
- Millaisilla tilajärjestelyillä voidaan vähentää ”hyvien tilanteiden” rikoksia?

Julkiset ulkotilat:

- Julkisten rakennusten liittyminen asuinalueeseen (ei pimeitä nurkkia)
- Julkisten rakennusten toiminnallisuus muina aikoina kuin rakennusten pääkäyttötarkoituksen mukaisena aikana.
- Julkisten rakennusten ulkotilat sosiaalisen valvonnan tavoitettavaksi.

Kävelyreitit:

- Reittihierarkian selventäminen
- Toiminnallisia paikkoja joihin ihmiset hakeutuvat
- Valaistus raiteilla ja bussipysäkeillä
- Valitaan selkeät pääreitit, jotka rakennetaan esteettisiksi ja viihtyisiksi
- Radan katkaiseva vaikutus tulee yrittää poistaa mahdollisimman hyvin tasokkailla ja viihtyisillä yhteyksillä keskustaan.

Alueen autopaikat:

Alueen autopaikat tulee toteuttaa tasokkailla ja viihtyisillä autohalleilla. Hallien oma identiteetti ja korkea laatutaso auttaa siihen, että ihmiset uskaltavat käyttää niitä ja niissä tapahtuu vähemmän autoihin kohdistuvia rikoksia. Autohalleihin liittyvät ajoväylät ja hissit tulee toteuttaa tietoisien viihtyisinä ja varmistaa että ne liittyvät maanpäällä turvallisiin paikkoihin.

Puisto alueet:

- Kasvillisuuden harkittu harvuus, ei paljoa pensaita, mieluummin runkopuita yms.
- Valaistuksen laadukas suunnittelu
- Etenkin kävelyreittien varsien puistot suunniteltava niin, että niihin näkee ja ne tuntuvat turvallisille.
- Nuorisolle olisi hyvä esittää helposti tavoitettavia ja toiminnallisia paikkoja.

Alueen yleinen laatu

- Hallitut reuna- ja rajapinnat/luonnonkivi laidat
- Yksityiskohtien esiinnostaminen valaistuksella
- näkymien avaaminen mielenkiintoisiin pihoihin ja katunäkymiin
- Kiinteistöjen pihat kuntoon
- Erilaisten toimintojen mahdollistaminen eri vuorokauden aikoina.

Yhteenveto:

Yleisiä turvallisuutta parantavia asioita Ranta-Tampellan ulkoilualueilla olisi kehittää niitä periaatteita, jotka tukisivat luonnollista valvontaa (ihmisten suorittamaa). Lisäksi ulkoilualueilla tulisi miettiä kaikkia niitä yksityiskohtia, jotka lisäävät ihmisten subjektiivisen turvallisuuden kokemuksen paranemista. Asiat jotka tukevat ihmisten kykyä hallita ja ennakoida lähiympäristöä lisäävät ulkoilualueiden käyttöä myös pimeinä vuorokauden ja vuoden aikoina.

Ulkoilualueita rajaavat kasvillisuusalueet ja aiheet tulisi suunnitella siten, että ne tarjoavat helposti havainnoitavia ja selkeitä viherympäristöjä. Näkymien selkeys ja hyvä valaistus lisäävät ympäristön hallinnan tunnetta. Kasvillisuus voidaan alueella suunnitella niin, että reittien varsille syntyy ikään kuin kasvillisuuden tilahierarkia. Puistot eivät saa synnyttää alueelle pimeitä kontrolloimattomia alueita. Etenkin radan reunustan puistojen laatuun pitää turvallisuusmielessä kiinnittää erityistä huomiota.

Kävely- ja pyöräilyreiteillä tulisi olla tunne, että niitä käyttävä henkilö voi nähdä ajoissa vastaantulevat ihmiset ja reagoida lähiympäristöön. Ranta-Tampellan alueelle tulisi olla useita eri tyyppisiä lähestymismahdollisuuksia. Radan ali menevä kävelytunneli tulee tehdä ns. normaalia tunnelia leveämmäksi ja mielellään vähän vielä leventyä lähestyttyä tunnelin päätyjä. Tunnelien hyvä ja miellyttävä valaistus tukee turvallisuuden tunnetta. Kulkureittien varsille tulisi sijoittaa toimintoja, jotka lisäävät luonnollista valvontaa.

Hyvä ja viihtyisä valaistus tukee turvallisuuden tunnetta. Valaistuksella voidaan luoda omaleimaisia ja tunnistettavia paikkoja alueelle. Kortteleittain voitaisiin hakea esim. valaistusohjeilla omaleimaista tunnelmaa.

Kulkureittien varsille tulisi laittaa riittävä määrä laadukkaita istuskelupenkkejä, jotta eri ikäiset ja erilaiset ihmiset löytäisivät niistä mahdollisuuden levätä tai tavata tuttuja. Penkit edustavat kulkuväylillä ns. julkisia yhteistiloja.

Materiaalit eivät saisi muodostaa epäjatkuvuuskohtia risteyspaikoissa.

Turvallisuus suunnittelua avustavia kysymyksiä:

Millaisia kulkuväyliä kortteliin avautuu?

Missä ihmiset kulkevat?

Mitä kävelyreittien varsilla on? (liiketiloja, materiaaleja, valaistus, yksityiskohtia, istuskelumahdollisuuksia, puistoja?)

Mihin ihmiset kokoontuvat?

Onko kävelyreittien valinnoissa vaihtoehtoja?

Miten parkkiluolista pääsee ulos? Onko vaihtoehtoisia reittejä?

Millaisia yhteistiloja kortteleissa on?

Onko kulkureitit sellaisia että ne pakottavat kohtaamaan vastaanulijat tai liian laajoja?

Mitä toimintoja julkisiin paikkoihin on mahdollisuus järjestää?

Miten autoja säilytetään?

Onko korttelit avoimia kaikille ihmiselle vai suljettuja?

Millaisia porttikäytäviä ja porraskäytäviä alueelle muodostuu?

Onko korttelissa kuolleita kulmia?

Millaisia katutasen maisemia kortteliin syntyy? Ovatko ne kiinnostavia vai tylsiä?

Millainen valaistus kävelyreiteillä ja pihilla on?

Onko maantasossa asuntoja josta ihmiset näkevät katutasolle?

Onko asukkailla mahdollisuus käyttää aktiivisesti piha/katutasoa?

Onko maantason materiaalit herkkiä sotkemiselle ja vahingonteolle?

Syntyykö maantasoon psykologinen paine jäädä kiinni jos rikkoo esim. autonikkunan?

Onko rakennuksista ikkunoita eri suuntiin?

Ovatko korttelin suunnitellut paikat tunnistettavia/yksilöllisiä?

Onko korttelin rajakohdat suunniteltu ja yhteen sovitettu naapurin kanssa?

Syntyykö ns. ei-kenenkään maata?

Onko porraskäytävien edustoilla katoksia ja istuskelupaikkoja asukkaille ns. kohtaamistiloja?